

MAZOWIECKI

Izvjestaji

1992-1995.

Vitez, Ahmići, Mostar...

Izvještaj broj E/CN.4/1994/4 od 19. 5. 1993. godine

Ovaj izvještaj se odnosi na "etničko čišćenje" koje je izvršio HVO, te pogubljenja na području Viteza koja je počinila Armija RBiH.

SADRŽAJ

Uvod (paragrafi 1 – 6)	
I. Etničko čišćenje koje je počinio HVO (paragrafi 7 do 36)	
A. Kontekst (paragrafi 7 – 8)	
B. Grad Vitez (paragrafi 9 -12)	
C. Selo Ahmići (paragrafi 13 – 25)	
D. Grad Mostar (paragrafi 26 do 36)	
II. Samovoljne egzekucije koje su počinile snage Armije RBiH na području Viteza (paragraf 37)	
III. Zaključci (paragrafi 38 do 44)	

Uvod¹⁸

1. Do perioda april-maj 1993. godine, tenzije između Armije RBiH i Hrvatskog vijeća obrane (HVO)¹⁹, do tada saveznika, prerastaju u otvorena neprijateljstva u mjestima kao što su Donji Vakuf, Gornji Vakuf, Konjic, Jablanica, Travnik, Vitez i, odskoro, u područjima Zenice i Mostara. Ozbiljni navodi o povredama ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava su izrečeni protiv obiju strana. Načinjena je oprezna procjena da je 5.000 ljudi raseljeno u centralnoj Bosni u jednoj sedmici početkom maja. Ove cifre je veoma teško potvrditi, jer se ljudi još kriju, u strahu od sukoba i proganjanja na nacionalnoj osnovi. Izvještava se da su pljačkanja, silovanja, egzekucije i prestrašivanja postali svakodnevnici.

2. U periodu od 30. aprila do 7. maja 1993. godine, tim terenskih istražitelja Specijalnog izvjestitelja posjetio je lašvansku dolinu u centralnoj Bosni, mjesto sukoba između dviju strana. Ovaj izvještaj je zasnovan na njihovim razgovorima s očevicima, na istragama s lica mjesta, na temelju sastanaka s lokalnim javnim i vojnim vlastima, kao i s predstavnicima HVO-a koji de facto kontrolira ta područja. Iako nije bilo moguće izvršiti temeljnu istragu svih navoda, ovaj izvještaj je uglavnom sačinjen na nalazima terenskih istražitelja Specijalnog izvjestitelja i ukazuje na potrebu daljnjih istraga, koje bi se provele sistematično, sa svim potrebnim osobljem i sredstvima. Na primjer, ovoga puta nije bilo moguće na zadovoljavajući način istražiti ozbiljne tvrdnje, kao što su one o masovnim samovoljnim pritvaranjima i protjerivanjima civila, usljed nedavnih neprijateljstava između Armije RBiH i HVO-a u Zenici. Za obje strane se tvrdi da su povrijedile međunarodno humanitarno pravo, zbog svog postupanja prema civilnom stanovništvu druge strane.

3. Osim terenskom osoblju koje je prikupilo veliki broj informacija, Specijalni izvjestitelj je posebno zahvalan i međunarodnim organizacijama, te međuvladinim i nevladinim agencijama u području, zbog njihove saradnje i podrške.

4. Istragu je proveo terenski tim pod veoma teškim okolnostima. Jednom je terensko osoblje posjetilo selo Ahmiće, u blizini grada Viteza, i zasuti su snajperskom vatrom kada su pokušali prikupiti svjedočenja lokalnih stanovnika. Iako identitet snajperista nije mogao biti utvrđen, ovo područje je pod de facto kontrolom Hrvatskog vijeća obrane (HVO), čije su snage umiješane u razaranja Ahmića. Specijalni izvjestitelj strogo osuđuje takve pokušaje opstrukcije istraga terenskog osoblja. Tek je, zahvaljujući britanskom bataljonu UNPROFOR-a, tim bio u mogućnosti vratiti se u selo kasnije, radi završetka istrage.

5. Sakupljene su pouzdane informacije o nekoliko pojedinaca, odgovornih za kršenja ljudskih prava i humanitarnog zakona, koji su predmet ovoga izvještaja. Zbog sigurnosti

¹⁸ Ovaj izvještaj bi trebalo čitati u kontekstu prethodnih izvještaja koje je podnio Specijalni izvjestitelj (E/CN.4/1992/S-1/9; E/CN.4/1992/S-1/10; A/47/666; E/CN.4/1993/50; E/CN.4/1993/3).

¹⁹ U izvorniku izvještaja naveden je termin «Croatian Forces» i prijevod bi glasio hrvatske snage, ili snage bosanskih Hrvata (Forces of Bosnian Croats), što se također nadalje u tekstu često navodi. Redakcija se odlučila za korišćenje termina Hrvatsko vijeće obrane (HVO), budući da se svi termini za «hrvatske snage» ili «snage bosanskih Hrvata» odnose na HVO kao vojnu formaciju, iz razloga što se u većini drugih izvora i dokumenata iz toga vremena te snage nazivaju upravo tim imenom. (Napomena Redakcije)

nosti svjedoka, njihovi identiteti i lokacija nisu objavljeni u ovom izvještaju. Ipak, svjedočenja i druge prikupljene informacije su prosljeđene Komisiji eksperata, ustanovljenoj u skladu s Rezolucijom 780 (1992) Vijeća sigurnosti.

6. Iako se u ovom izvještaju nije bilo moguće baviti događajima iz drugih djelova Bosne i Hercegovine, Specijalni izvjestitelj bi želio skrenuti pažnju na činjenicu da etničko čišćenje od strane srpskih snaga nije stalo nakon što su vojnom silom preuzele kontrolu nad područjem. Zastrašivanje i progon Muslimana i Hrvata u mjestima kao što su Banja Luka i Bijeljina se nastavlja, kako bi ih se prisililo da napuste ove gradove. Strahuje se da se u ovim područjima završetak etničkog čišćenja ubrzano približava.

I. ETNIČKO ČIŠĆENJE KOJE JE POČINIO HVO

A. Kontekst

7. Lašvanska dolina u centralnoj Bosni i Hercegovini prostire se od Travnika, na sjeveroistoku, do Busovače na jugoistoku i uključuje mjesta Dubravice, Nova Bila i grad Vitez. Prema mirovnom planu, predloženom od strane mirovnih pregovarača s međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, dolina će biti sastavni dio provincije 10, koja će biti pod hrvatskom upravom. Stanovništvo ove predložene provincije je predominantno hrvatsko, ali u manjim dijelovima lašvanske doline Muslimani sačinjavaju većinu. Ovo je posebno slučaj u gradu Travniku, koji bi bio glavni grad provincije. Njegovo prijeratno stanovništvo su činili 45,3% Muslimani, 36,9% Hrvati i 16,8% ostali. Kako izvještaji tvrde, muslimanski stanovnici grada i okolnih područja bili bi krajnje nevoljni da prihvate hrvatsku vlast. Na primjer, skorašnji pokušaj zamjene zastave Bosne i Hercegovine zastavom takozvane Hrvatske zajednice Herceg Bosne na svim vladinim zgradama u Travniku doveo je do pojačanih tenzija i nasilja.

8. Glavni transportni putevi centralne Bosne i Hercegovine prolaze kroz lašvansku dolinu, a na područje se gleda kao na područje od velike strateške važnosti. I snage Armije RBiH i snage HVO-a se natječu za kontrolu ovog područja.

B. Grad Vitez

9. U rano jutro 16. aprila započeo je oružani sukob između Armije RBiH i HVO-a u gradu Vitezu. Također je došlo do istovremenih i očigledno usaglašenih napada HVO-a na okolna sela. Čini se da su se većina sela branila i da je došlo do borbi, s jednim izuzetkom Ahmića, o čemu se diskutira u nastavku izvještaja. Čini se da je neznatno promijenjena kontrola nad teritorijem, a grad Vitez je podijeljen između dvije strane prvom linijom koja prolazi kroz grad. Tvrdi se da je na stotine civila ubijeno. Tijela 101 mrtvog civila su identificirana u Vitezu. Od toga broja, 96 su bili Muslimani, a 5 Hrvati.

10. Međunarodni posmatrači izvještavaju da su u nekoliko navrata tokom ovih sukoba vidjeli HVO vojnike kako bacaju granate u domove i pucaju nasumično na civile. Ovi

svjedoci također izvještavaju da su hrvatske snage pogubile veliki broj porodica u svojim domovima hicima u glavu iz neposredne blizine i da su njihovi vojnici počinili najmanje jedno višestruko silovanje.

11. Također se izvještava da HVO vrši sistematsko protjerivanje nehrvata iz njihovih domova i skrovišta u i oko Viteza. Potreba da se napravi dodatni prostor za smještaj očekivanih raseljenih osoba je upotrebljavana kao argument u pokušaju da se opravdaju ovakva nasilna protjerivanja.

12. Prema izvještajima, vodeće hrvatske političke ličnosti u lašvanskoj dolini konstantno koriste medije kao sredstvo „demoniziranja“ drugih etničkih grupa. O zločinima protiv Muslimana ili Srba se rijetko, ili nikako, izvještavalo i većinom je odgovornost prebacivana na srpske snage ili na nepoznate grupe „ekstremista“. Nasuprot tome, relativno manji incidenti, u kojima su Hrvati bili žrtve, preuveličavani su i objavljivani kao glavna vijest. Izvještava se da je u danima prije napada na muslimanske civile u području Viteza i lašvanske doline jedan uvaženi lokalni član Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) sugerirao na radiju, bez ikakvog jasnog opravdanja, da su masovni napadi od strane snaga Armije RBiH bili samo pitanje trena, da će snage „mudžahe-dina“ uništiti čitav grad i da će počiniti zločine protiv žena i djece. Svi muslimanski stanovnici Viteza su identificirani kao saučesnici u ovom planu, prikazani su kao „islamski fundamentalisti“ i priječeno im je smrću. Izvještava se da su ovakvi postupci uveliko doprinijeli klimi straha i mržnje u području.

C. Selo Ahmići

13. Selo Ahmići je udaljeno oko 2 km od grada Viteza u centralnoj Bosni i Hercegovini. Do 16. aprila, u selu je bilo približno 800 stanovnika, od kojih su 90% bili Muslimani. Procjenjuje se da je selo primilo 300 Muslimana koji su prije nasilno bili protjerani iz drugih područja. Prema mirovnom planu, predloženom od strane pregovarača međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, selo bi sačinjavalo dio provincije pod upravom Hrvata.

14. Po svim procjenama, uključujući i one lokalnog zapovjednika HVO-a i međunarodnih posmatrača, u selu nisu bile legitimni vojni ciljevi i nije postojao organiziran vid otpora protiv napada.

15. Rano ujutro 16. aprila, oko 05.30 sati, HVO snage su otpočele minobacački napad na sjeverni dio sela Ahmića. Granatiranje je djetlotvorno sprječavalo ljude od bježanja prema šumskom području sjeverno od sela. Seljaci su tako bili suočeni s izborom ostanka u domovima ili bježanja južno prema glavnoj cesti za Vitez. Čini se da je veliki broj stanovnika izabrao ovu drugu opciju i pobjegao južno, na jedno otvoreno polje, gdje ih je dočekao HVO. Najmanje 20 civila u bijegu je napadnutno iz zasjede na polju i ubijeno vatrenim oružjem iz blizine, većinom u glavu i vrat. Čini se da nije bilo preživjelih od ove zasjede. Terensko osoblje je posjetilo poprište i pronašlo je tri položaja na kojima su ostavljene čahure metaka velike snage, koje odgovaraju snajperskom kalibru.

16. Dok je sjeverna strana sela bila granatirana, HVO vojnici su navodno ušli u selo i kretali se u grupama, od pet ili više, od kuće do kuće pucajući i bacajući granate kroz vrata i prozore. Terensko osoblje je u prosjeku izbrojalo 50 čahura oko svake kuće od svih vrsta oružja, uključujući i raketne projekte. Čini se da je u nekoliko slučajeva stanovnicima bilo naređeno da iziđu iz svojih kuća i da su bili po kratkom postupku pogubljeni. U drugim slučajevima, vojnici su ulazili u kuće i ubijali ukućane. Mnogo kuća je bilo namjerno zapaljeno.

17. Jedan očevidac, koji je bio u kući na kraju sela, opisao je kako se sakrio iza kauča u jednoj sobi, dok su hrvatski vojnici ulazili u drugu. Porodica iz te kuće je bila u sljedećoj sobi: otac, majka, četverogodišnji dječak i tri mjeseca stara beba. Očevidac je začuo prasak vatre iz mašinskih pušaka i vidio je kako muž i žena padaju na pod. Vojnici su tada posuli benzin, koji su nosili u staklenim flašama, po cijeloj sobi, uključujući i kauč iza kojeg se krio očevidac. Kuća je tada zapaljena šibicama. Svjedok nije bio u mogućnosti da potvrdi da li je porodica bila ubijena hicima iz oružja prije nego što su zapaljeni. Poslije nekoliko trenutaka svjedok je ispuzao iz kuće, da bi ležao u jednoj rupi prije nego što je pobjegao u susjedno selo. Pretrpio je ozbiljne opekotine na rukama, nogama i na jednoj strani tijela. Na temelju iskaza svjedoka, terensko osoblje je lociralo ugljenisana tijela porodice u ostatku kuće, koje su zatim ukopali pripadnici britanskog bataljona UNPROFOR-a.

18. U drugoj kući je pronađeno osam tijela, izgorjelih do neprepoznatljivosti. Ono što izgledaju kao ostaci odrasle osobe i mlađeg djeteta pronađeno je na pragu, dok su ostaci četiri do šest osoba (navodno nije bilo moguće utvrditi s tačnošću koliko) pronađeni na tavanu. Izvještava se da su ostaci na tavanu od majke i njenih četvero djece i nije bilo moguće odrediti uzrok smrti. Postoji razlog za vjerovanje da su ovi ljudi zapaljeni živi.

19. Od 89 tijela, izvučenih iz sela, većina pripada starijim ljudima, ženama, djeci i bebama. Spisak od 101 moguće žrtve je dobijen iz svjedočenja raseljenih osoba, koje su bili svjedoci ubistava. Kada je terensko osoblje Specijalnog izvjestitelja posjetilo selo početkom maja, iz nekih od 180 zapaljenih kuća se još izvijao dim, dvije sedmice poslije napada. Većina njihovih krovova se urušila. Tokom ili poslije napada, dvije džamije u selu su srušene, jedna eksplozivom, a drugu je progutala vatra i još se vidio stub dima iz nje kada je terensko osoblje posjetilo selo. Procjenjuje se da su oko 100 tijela još uvijek pod ruševinama u selu, ali pokušaji da se oni pronađu su veoma opasni, zbog nestabilnosti zidova koji još stoje. Selo se opisuje da „zaudara na smrt“.

20. Svih približno 180 muslimanskih kuća je potpuno uništeno. Sada nema Muslimana u selu. Oko 15 hrvatskih kuća u Ahmićima je ostavljeno netaknuto u napadu, a neki od hrvatskih seljaka su ostali. Neki od njih su potvrdili da su bili prisutni tokom napada, ali nisu bili voljni govoriti o događajima 16. aprila.

21. Tokom napada, negdje oko 150 Muslimana je bilo opkoljeno i držano u pritvoru 16 dana u školi „Braća Ribar“ u Dubravcima. Njihovo oslobađanje je izdjeystvovao Međunarodni komitet Crvenog krsta i Visoki komesar za izbjeglice Ujedinjenih naroda. Terensko osoblje se u Zenici sastalo sa 100 bivših zatvorenika, tri dana nakon njihovog

puštanja na slobodu. Većina ovih zatvorenika su bili žene i djeca. Oni navode kako su dobijali veoma malo hrane i tvrde da su dvije žene bile silovane od strane HVO čuvara.

22. Jedan dio Muslimana iz Ahmića su pobjegli u Vitez i okolna sela. Postoje izvještaji da su, u najmanje nekoliko slučajeva, Muslimane skrivali Hrvati na područjima pod kontrolom HVO-a. Pored toga, oko 200 ljudi iz Ahmića je potražilo sklonište u Zenici, dok se za oko 300 stanovnika još traga.

23. Prema izvještajima, najmanje 50, a moguće i do 150 vojnika je sudjelovalo u operaciji. Prema iskazima svjedoka, prikupljenih iz razgovora s 50-60 preživjelih, svi vojnici su nosili uniforme HVO-a. Čini se da su neki od napadača i sami bili iz Ahmića, kao i iz okolnih sela i očevici su identificirali 18 hrvatskih HVO vojnika s područja po imenu.

24. Lokalne i regionalne starješine HVO-a, kao i lokalne vođe Hrvatske demokratske zajednice, poriču tvrdnje da su njihovi vojnici izveli ovakve napade oko Viteza. Oni su sugerirali da su srpske snage ili neregularne snage Hrvatskih oružanih snaga (HOS) možda bile odgovorne. No, gotovo je nevjerovatno da su srpske snage bile umiješane. Napad u lašvanskoj dolini 16. aprila je uključivao nekoliko stotina vojnika duboko u teritoriji pod kontrolom HVO snaga. Samo selo Ahmići je manje od 2 km udaljeno od zapovjedništva HVO-a u Vitezu. A nema ni dokaza da su neregularne snage hrvatskog HOS-a bile umiješane. Ove snage su lako prepoznatljive zbog uočljivih crnih uniformi, i, iako su neki od njihovih pripadnika bili prisutni na području neprijateljstava u to vrijeme (kao i kasnije), nijedan od očevidaca nije potvrdio njihovu umiješanost.

25. Od pisanja ovog izvještaja do danas, nijedan hrvatski vojni starješina ili politički vođa nije pokrenuo nijednu istragu o ovim tvrdnjama događaja u području koje je de facto pod njihovom kontrolom.

D. Grad Mostar

26. Dana 9. maja izbio je rat između Armije RBiH i HVO snaga u samom gradu i oko Mostara. U vrijeme pisanja ovog izvještaja, ni nekoliko dogovorenih prekida vatre između dviju strana nije uspjelo zaustaviti tamošnje borbe.

27. U noći 9. maja veliki broj muslimanskih civila, zajedno s manjim brojem Srba, bili su opkoljeni u kućama i sada su u pritvoru hrvatskih snaga, u zastarjeloj fabrici aviona južno od grada. Dana 12. maja, međunarodnim humanitarnim radnicima dozvoljen je kratak ulazak u logor za pritvorenike, gdje se sada drži između 1.500 i 2.000 ljudi. Među zatvorenicima su i žene i djeca, koji se drže odvojeno od muških zatvorenika i većina je zabrinuta za sudbinu drugih članova porodica, jer komunikacija između grupa nije dozvoljena.

28. Izvještava se da su uvjeti u bivšoj fabrici i obližnjim zgradama, koje se koriste za smještaj pritvorenika, loši, posebno za muškarce. Do 60 ljudi se drži u jednoj sobi, često bez madraca ili ćebadi za spavanje. Neke sobe u muškom dijelu logora imaju nedovoljno prostora da bi ljudi mogli spavati potpuno opruženo. Izvještava se da za hranu

dnevno dobivaju nekoliko keksova i čašu mlijeka ili vode. Najosnovnije higijenske potreštine, kao što su sapun ili toaletni papir nisu osigurane. Izvještava se da su zatvorenici izloženi velikim poniženjima.

29. Postoje tvrdnje da se neki zatvorenici drže u podrumima i da su podvrgnuti mučenju. Međutim, ove tvrdnje još uvijek nije moguće istražiti.

30. Hrvatske snage koje upravljaju logorom tvrde da su žene i djeca slobodni da napuste logor i da su oni dovedeni tamo da bi bili zaštićeni od teških borbi u gradu. Također su izjavili da će se osobe čije kuće nisu uništene u sukobima moći vratiti tamo čim sukobi prestanu. Ostali će biti zadržani na sadašnjoj lokaciji.

31. Jasna je činjenica da je bilo teških sukoba u gradu. Većina zatvorenika su Muslimani, a da su nekolicina njih Srbi, i izvještava se da njihovi hrvatski susjedi, koji žive u istim zgradama kao i oni, nisu ovako pritvarani. Odabir za svojevolutna pritvaranja je očito pravljen na osnovu etničke pripadnosti. Zatvorenici tvrde da su silom odvedeni iz svojih kuća, uz najavu od samo nekoliko minuta, a neki su odvedeni u donjem vešu. Također, prema izvještajima, nije im bilo dozvoljeno da ponesu lične stvari. Logor je pod teškom oružanom stražom, a najmanje nekoliko zatvorenika je u strahu za svoje živote. Neki od zatvorenika su odvedeni iz logora i za njima se traga.

32. Izvještava se da su sredinom aprila hrvatske vojne i civilne vlasti, koje de facto kontroliraju Mostar, izdale uredbu kojom se ozbiljno ograničavaju prava koja su ranije imale raseljene osobe u gradu. Izvještava se da uredba redefiniira kriterije za dobivanje dokumenata kojima se potvrđuje status izbjegle osobe, a koji su potrebni za dobivanje humanitarne pomoći. Čini se da će novi identifikacioni dokumenti se izdavati maloljetnicima u dobi od 1 do 17 godina, ženama iznad 55 godina i muškarcima iznad 60 godina, koji ne žive u napuštenim stanovima i koji dolaze iz „okupiranih“ područja Bosne i Hercegovine ili Hrvatske. Novi dokumenti će navodno biti samo izdavani dok UNHCR ne osigura prikladan smještaj u sigurnim zemljama koje nisu obuhvaćene ratom.

33. Procjenjuje se da se u Mostaru nalazi 16.000 raseljenih osoba. Veoma je teško ustanoviti koliko od ovih osoba će biti uskraćeno za primanje humanitarne pomoći zbog ove uredbe. Po jednoj procjeni, radi se o broju do 10.000. Procjenjuje se da su većina raseljenih osoba u Mostaru Muslimani i da mnogi od njih žive u napuštenim stanovima.

34. Postoje ozbiljni razlozi za zabrinutost da će posljedice ove uredbe poslati raseljena lica, u većini slučajeva nehrvate, na ulicu i da će im biti uskraćeno pravo na humanitarnu pomoć, kako bi ih prisilili da napuste Mostar. Druga posljedica ove uredbe ima za cilj da isprazni napuštene stanove, koji bi se davali u korišćenje Hrvatima koje mostarske hrvatski vođe očekuju da dođu iz Zenice.

35. Čak i prije ove nove uredbe, postojali su izveštaji o nasilnim izbacivanjima Srba iz njihovih kuća, često pod prijetnjom oružjem, da bi se u njihove kuće uselili HVO vojnici i njihove porodice.

36. Iz ovog ponašanja očito je da postoji jasna namjera za podjelu Mostara, glavnog grada Hercegovine, na hrvatska i muslimanska područja i da se tada razmijeni stanovništvo između provincija koje mirovni plan, predložen od strane Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, sporazumno dodjeljuje pojedinim stranama.

II. SAMOVOLJNE EGZEKUCIJE KOJE SU POČINILE SNAGE ARMIJE NA PODRUČJU VITEZA

37. Hrvatski civili su također bili žrtve povreda humanitarnog prava. Terensko osoblje je posjetilo selo Miletiće, sjeverno od Viteza, i prikupilo iskaze svjedoka koji govore kako su, oko 16. aprila, pripadnici Armije RBiH iz susjednih sela i „mudžahedini“ opkolili selo i odabrali pet mladih hrvatskih muškaraca, od kojih su neki tada bili mučeni, nakon čega su svih pet mladića pogubljeni. Hrvatski stanovnici izvještavaju da su ih obično snage Armije RBiH iz sela štatile od takvih napada. Za 27 od 34 stanovnika sela se tvrdi da su ga napustili u strahu za svoje živote.

III. ZAKLJUČCI

38. Prikupljene informacije za ovaj izvještaj govore da su nedavna izbijanja neprijateljstva između HVO-a i Armije RBiH u centralnoj Bosni i Hercegovini rezultirale u masovnim i sistematskim povredama ljudskih prava i humanitarnog zakona.

39. Prisilno raseljavanje i pritvaranje civila, samovoljne egzekucije, napadi na gradove, kao i razaranje sela i vjerskih objekata, postali su dijelom promišljene sistematske politike etničkog čišćenja, koje vrši HVO u regionu. Sudbina civilnog stanovništva sela Ahmići je osobito šokantna primjena ove politike.

40. Samovoljne egzekucije i mučenja su vršile i snage Armije RBiH. Postoji stvarna opasnost od osvete nad hrvatskim civilima u gradovima kao što je Zenica zbog etničkog čišćenja koje su počinile hrvatske snage.

41. Vjerodostojnost zainteresiranosti sukobljenih strana glede ljudskih prava pokazat će se njihovom spremnošću da privedu pravdi počinitelje takvih zločina, koji su navedeni u ovom izvještaju.

42. Predanost poštivanja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, uključujući i pisane sporazume zaključene posredstvom međunarodne zajednice na koje su se sve snage u sukobu nekoliko puta obavezivale, bila je sistematski narušavana.

43. Mirovni plan, po kojem bi Bosna i Hercegovina bila podijeljena po etničkom principu, bio je korišćen u svrhu stvaranja etnički homogenih područja. Nedostatak učinkovitog međunarodnog odgovora u zaustavljanju politike etničkog čišćenja koje su počinile snage srpske strane na početku rata stvorio je presedan nekažnjavanja koji im je dozvolio da nastave etničko čišćenje i koji je još i ohrabrio hrvatske snage da primjenjuju istu politiku.

44. Bez zaustavljanja rata i bez upotrebe dovoljnih pritisaka da bi se okončale povrede ljudskih prava, bilo kakvi pokušaji za pronalazak pravednog i dugoročnog političkog rješenja će biti osuđeni na propast.